

**Vilniaus
universitetas**

Ar vyriškumas didina savižudybės riziką: Lietuvoje atlikto tyrimo rezultatai

Dokt. Dovilė Grigienė
Vilniaus universitetas
Suicidologijos tyrimų centras

1

**Vilniaus
universitetas**

Kas yra vyriškumas?

„Kitas vaikas, žinoma, būtų pabukęs uodegą ir sprukęs lauk, tačiau Steponėlis nepabėgo. Jis pasiėlgė kaip tikras vyras – pasiliko prie lentos stovėti. Kaip garbės kuopos kareivis. Kaip priesaiką davęs sargybinis. Kaip save gerbiantis žemaitis.“

Ištrauka iš Vytauto Račicko knygos vaikams „Tikras vyras“ (2021 m.)

2

Vyriškumo sampratos

Vilniaus
universitetas

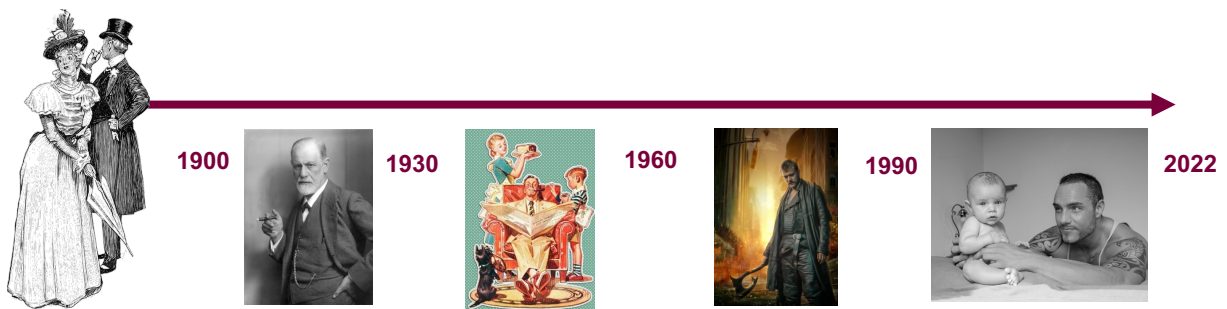
Vyriškas pradas
yra nulemtas
prigimties

Sėkmingas
vyro raidos
rezultatas yra
tapimas vyrišku

Žmogus gali
turėti ir
vyriškų, ir
moteriškų
savybių

Tradicinės
vyriškumo
normos gali
kelti problemų
tiek vyrams,
tiek moterims

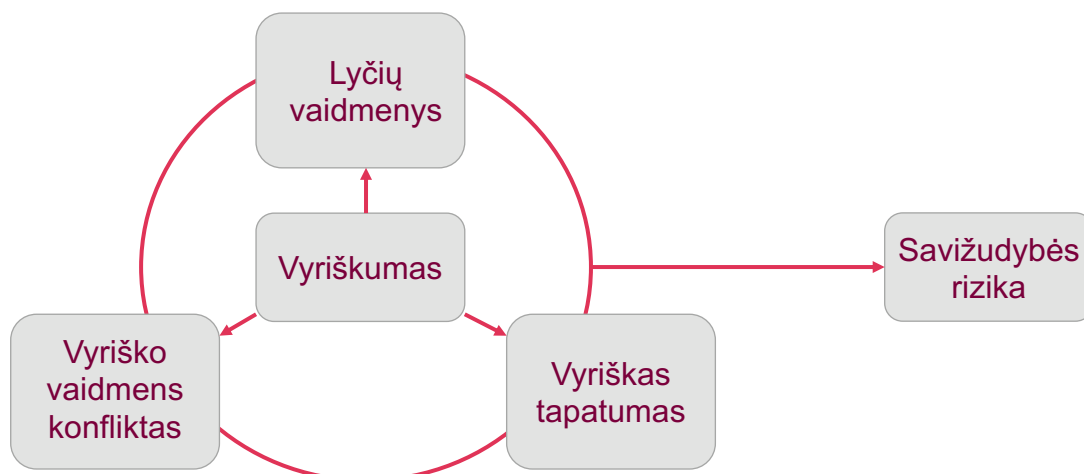
Kiekvienas turi
savo asmeninį
lyties tapatumą
ir vyriškumo
supratimą

3

Tyrimas Lietuvoje: analizuojami vyriškumo konstruktai

Vilniaus
universitetas

4

Nuostatos apie tradicinius lyčių vaidmenis

Socialinių vaidmenų klausimyno tradicinių lyčių vaidmenų subskalė

(Baber & Tucker, 2006).

Vertinamos nuostatos lyčių vaidmenų atžvilgiu, t.y. kiek asmuo tam tikrus socialinius vaidmenis priskiria konkrečiai lyčiai.

„Pagrindinė tėvo pareiga – rūpintis savo vaikų finansine gerove“.

5

Vyriško vaidmens konfliktas

Lyčių vaidmenų konflikto skalė – trumpoji versija (Wester et al., 2012).

Vertina lyčių vaidmenų konfliktą, t.y. vyro reakciją į nesuderinamus ir nerealistiškus lūkesčius vyriško vaidmens atžvilgiu.

„Man sunku savo partnerei(-iui) išsakyti savo emocinius poreikius“

6

Vyriško vaidmens konflikto kryptys

Vilniaus
universitetas

7

Vyriškas tapatumas

Vilniaus
universitetas

Hoffman lyties tapatumo skalė (Hoffman et al., 2000).

Vyriškas tapatumas – kiek stipriai vyras subjektyviai suvokiamą vyriškumą laiko savo tapatumo dalimi.

„Kai manęs prašo apibūdinti save, vienas pirmųjų dalykų, apie kurį pagalvoju, yra tai, kad esu vyras“

Savo vyriškumo priėmimas – kiek gerai vyras jaučiasi būdamas vyru ir kiek palankiai vertina savo vyriškumą.

„Aš atitinku savo asmeninius vyriškumo standartus“

8

Savižudybės rizika

Savižudiško elgesio klausimynas – revizuotas (Osman et al., 2001).

Sudarytas iš keturių klausimų, kiekvienas jų vertina skirtingą suicidiškumo aspektą:

- suicidinės mintys ir mėginimai nusižudyti ilgalaikėje perspektyvoje (per visą gyvenimą);
- suicidinės mintys per paskutinius 12 mėnesių;
- minčių apie savižudybę ar ketinimo nusižudyti atskleidimas kitiems asmenims;
- mėginimo nusižudyti grėsmė.

9

Tyrimo imtis

562 vyrai, gyvenantys Lietuvoje.

Įvairių amžiaus grupių (nuo 18 iki 92 m., $M = 43$, $SD = 17.18$).

Gyvenamoji vieta:

Didmiestis 41 %

Miestas 28 %

Kaimas 31 %

Finansavimą skyrė Lietuvos mokslo taryba (LMTLT), sutarties Nr. S-MIP-21-33.

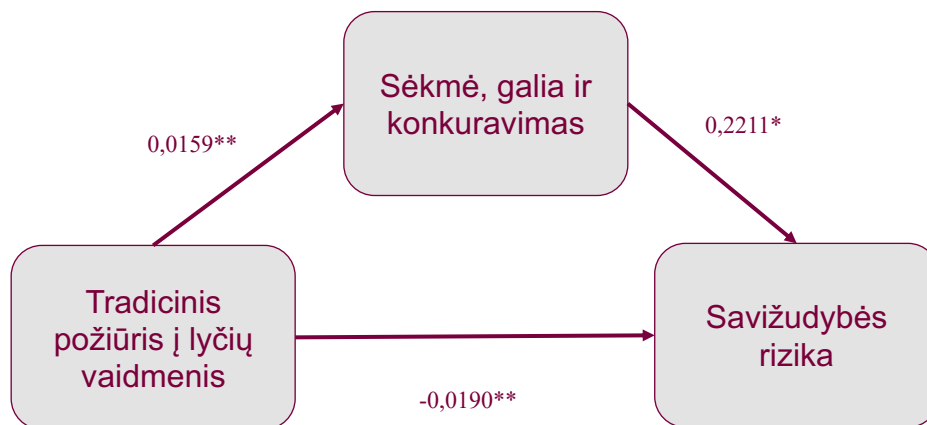

10

Rezultatai

Mediacinė analizė

Vilniaus
universitetas

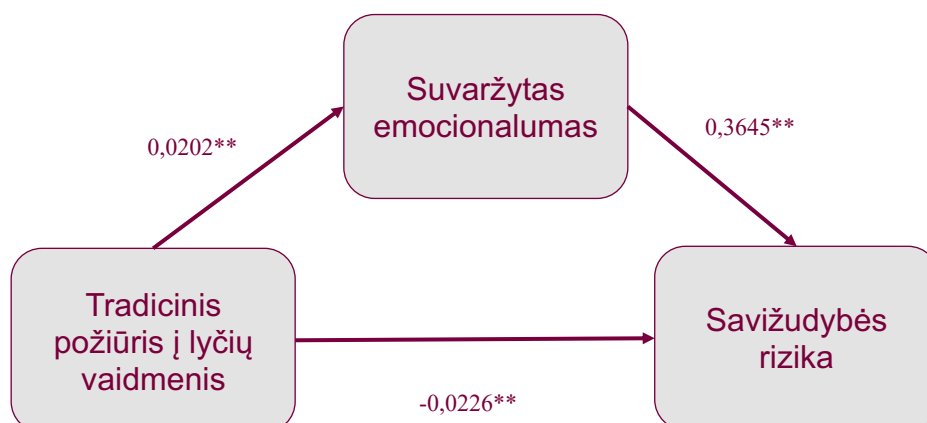
Pastaba: * $p < 0,05$; ** $p < 0,01$; CI [0,0006; 0,0074]

11

Rezultatai

Mediacinė analizė

Vilniaus
universitetas

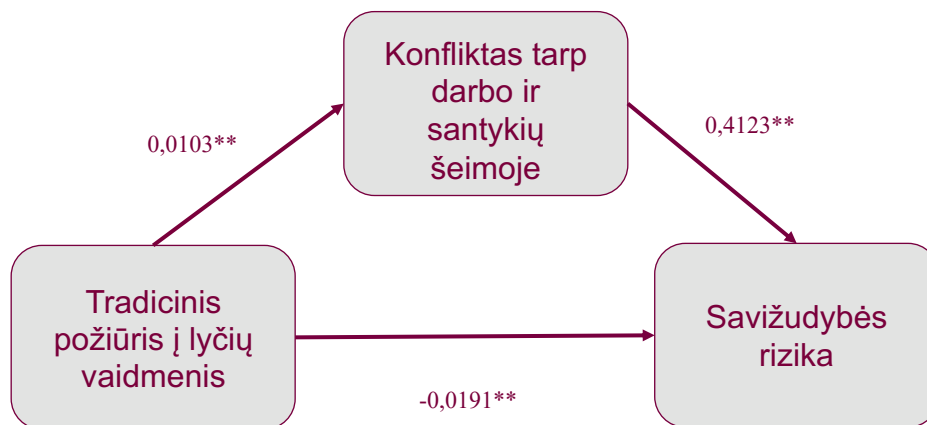
Pastaba: * $p < 0,05$; ** $p < 0,01$; CI [0,0035; 0,0124]

12

Rezultatai

Mediacinė analizė

Vilniaus
universitetas

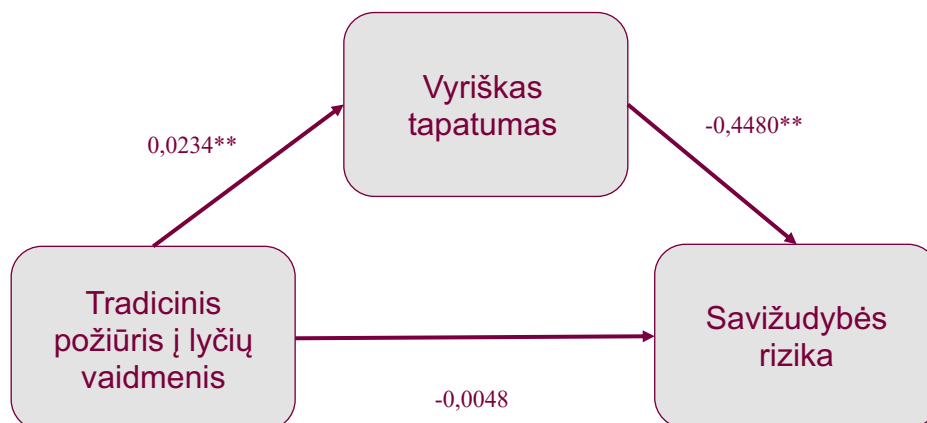
Pastaba: * $p < 0,05$; ** $p < 0,01$; CI [0,0013; 0,0080]

13

Rezultatai

Mediacinė analizė

Vilniaus
universitetas

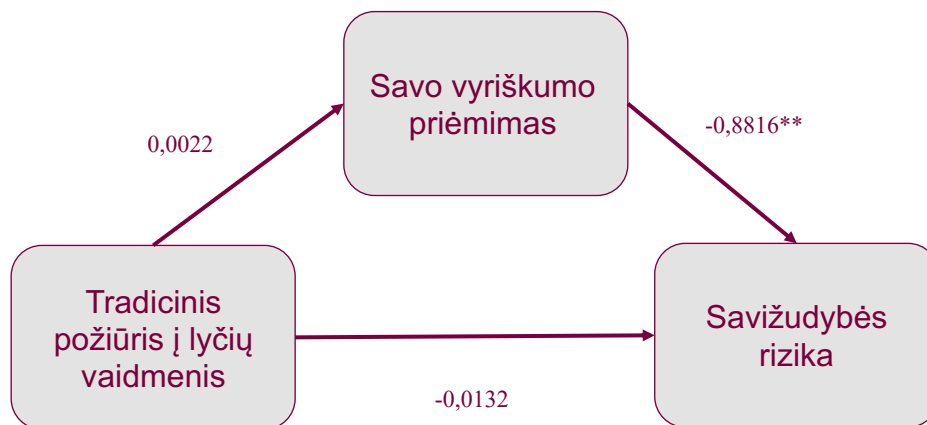
Pastaba: * $p < 0,05$; ** $p < 0,01$; CI [-0,0173; -0,0047]

14

Rezultatai

Mediacinė analizė

Vilniaus
universitetas

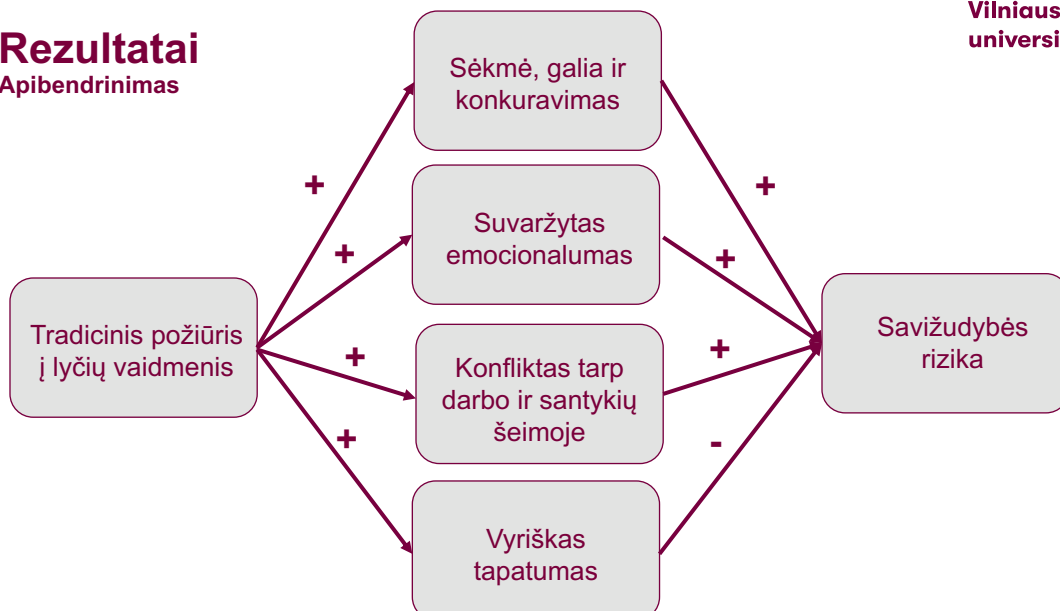
Pastaba: * $p < 0,05$; ** $p < 0,01$; CI [-0,0067; 0,0028]

15

Rezultatai

Apibendrinimas

Vilniaus
universitetas

16

Ar vyriškumas didina savižudybės riziką?

Ir taip, ir ne...

Vieni vyriškumo aspektai gali būti didinantys savižudybės riziką, o kiti – priešingai – gali būti susiję su mažesniu suicidiškumu.

Individualiame lygmenyje kiekvienas vyras turi savo vyriškumą, kaip jis tai supranta ir kaip su tuo jaučiasi.

17

Tradicinis požiūris į lyčių vaidmenis vs vyriškas tapatumas

Valstybėse, kuriose lyčių lygybė yra labiau išvystyta, padidėjęs nedarbo lygis nepadidina vyrų savižudybių rodiklių taip stipriai (Reeves & Stuckler, 2016).

Lyčių lygybė skatina ekonomikos plėtrą (Maceira, 2017).

Didesnis tėvo įsitraukimas į vaikų priežiūrą stiprina tiek tėvo, tiek vaikų psichologinę gerovę (Rushing & Powell, 2015; Meuwissen & Englund, 2016; Sarkadi et al., 2007).

18

Kas stiprina vyrišką tapatumą?

Tėvas, artimai bendraudamas su savo sūnumi, demonstruoja artimumą per bendrystę ir tokiu būdu stiprina savo sūnaus pajautimą, kad jis yra vyras (Bergman, 1995).

Padedą ir vis tiek vyriška

Emocinių sunkumų sprendimas kaip vyriškumo ženklas: radau drąsos spręsti savo problemas ir atkurti kontrolę (Ridge et al., 2021).

Šeimos saugotojo vaidmuo: turiu ieškoti pagalbos ir spręsti mintis apie savižudybę, kad šeima neliktų be manęs (Oliffe et al., 2012).

19

Vilniaus
universitetas

Ačiū

20